

tardor literària

La rosa de foc
de Joan Agut

MARIA JOSEP CASTILLO

avançat d'aquesta guerra, és amb motiu de l'allotjament forçat de les tropes, una situació que relatem i que tingué lloc durant els mesos d'hivern de l'any 1643. En aquell moment, no es produïen importants fets d'armes, malgrat tot tingué lloc un dur enfrontament entre els habitants del territori i els soldats francesos del Duc de Cardona, conegut com el mariscal de la Motte, els incidents que tingueren lloc es produïren en el moment que els francesos eren aliats de Catalunya; les accions vingueren provocades per alguns soldats hostetjats en diversos indrets com Argentona, Mataró, Sta. Coloma de Gramenet i també en d'altres poblacions de Girona, en les quals aquests soldats havien ocasionat atropellaments i excessos en les poblacions que els acollien. Tingué lloc la corresponent protesta.⁹ La informació que ens arriba dels paers, indica que s'intentà posar ordre fent-se càrrec la Generalitat de les apropiacions indegudes que s'havien produït, amb l'intent d'implantar justícia i reduir els conflictes amb les jerarquies militars franceses.

Argentona té una dada curiosa d'aquella llunyana època, les circumstàncies i les problemàtiques fan multiplicar l'enginy per resoldre situacions i necessitats, i amb aquesta premissa es produí un fet curiós com fou l'encunyament de moneda en la nostra vila; molt anecdòtic per a nosaltres, però real, es té constància del seu encunyament per mitjà d'una col·laboració molt recent en la revista *fontes*.¹⁰ Són coneguts altres estudis sobre el tema.¹¹ En Coloreu Pella en els *Fueros de Cataluña*, també hi fa una extensa referència. Sols el fet d'esmentar a aquells abnegats vilatans, que en tan difícils moments cercaren solucions tan imaginatives, se'ns fa molt colpidor el seu record.

enguany la Tardor Literària que des de fa nou anys organitza puntualment el Centre d'Estudis Argentonins quan la canícula deixa pas a la caiguda de la fulla convida a comentar amb els autors novel·les ambientades en la Catalunya de principis del segle XX. Així, commemorant els cent cinquanta anys del naixement del president Macià hem llegit *L'avi*, d'Alfred Bosch. En fa vuitanta-tres dels Fets de Prats de Molló, alçament en armes per alliberar Catalunya protagonitzat per Macià i els seus seguidors. En relació a aquest període històric tenim l'obra de Lluís Anton Baulenas *El nas de Mussolini*. I encara que amb una acció que transcorre dècades després, *El dia de l'ós*, de Joan-Lluís Lluís evoca tradicions que encara avui es mantenen en aquesta localitat del Vallespir.

L'any 2009 també hem recordat el centenari dels fets coneguts com la Setmana Tràgica, esdeveniment que dona inici a uns anys que a Barcelona vingueren marcats per l'enfrontament entre poderosos i treballadors, entre la patronal i grups anarquistes. *Rosa de foc*, de Joan Agut il·lustra aquest moment. I és aquesta la primera lectura que fou comentada per autor i lectors el passat dia 8 d'octubre, com sempre, al Capítol.

Joan Agut, nascut a Barcelona el 1934, fou editor i crític literari (sobretot al diari *Avui*) abans de dedicar-se a l'escriptura. I amb anterioritat fou també peixater al mercat d'Hostafrancs. De jove va deixar aquest ofici que tan poc l'entusiasmava i va marxar a París per fer d'artista. A la tornada, entrà en el món editorial: Bruguera, Edhasa, Barcanova (en fou el fundador) i Thessàlia (segell editorial de la seva propietat) són les entitats dedicades a la publicació de llibres amb les quals el trobem relacionat. La jubilació d'aquesta tasca a la dècada dels noranta el feu estrenar-se com a escriptor, mostrant-se com un autor prolífic i de qualitat. D'ençà 1995 ha publicat tretze obres, algunes de les quals han estat mereixedores de guardons importants: Premi Pin i Soler Ciutat de Tarragona el 2001 per *L'arbre de la memòria*; Premi Creixell el mateix any per *El mestre de Taüll*; i Premi Carlemany el 2003 per *Pastís de noces*.

Joan Agut vingué a Argentona per parlar-nos de la fins ara penúltima obra publicada. Però també ens parlà molt d'ell mateix, cosa que difícilment fan els autors, sovint gelosos de mantenir en l'ombra la seva vida privada. Ens comentà l'argument de la novel·la, la història d'un jove de família benestant que perd els seus pares i germanes en el

9. Anuari de la Generalitat, no. 5, pg. 1356 i 2070-71.

10. Treball de Leandre Villaronga, publicat en la revista *fontes* del gener 2007.

11. III er. Simposi Numismàtic de Barcelona, any 1985.

naufregi del Titànic mentre ell sobreviu, intentant després de superar el trauma fer-se un lloc en la Barcelona dels anys 20 mentre viu amb el seu avi a Sant Gervasi, a la Casa de les Alzines. Llegint les dues-centes pàgines de l'obra anem descobrint la història del protagonista, de l'Edmond, al qual envolten els seus familiars vius i morts: l'avi Jacob, l'oncle Daniel, la tia Aurora, el germanastre Pere, o els que ja hem esmentat que moriren el 1912 a l'Atlàntic Nord. Entre ells apareixen personatges històrics com el Baró de Viver, Primo de Rivera o Salvador Seguí, el Noi del Sucre, a l'enterrament del qual assistim juntament amb l'Edmond. L'escenari de la novel·la és la Barcelona dels feliços anys 20, la Rosa de Foc, nom amb el que es coneix la ciutat en uns anys marcats pel pistolerisme, per les contínues morts dels dos bàndols enfrontats: patronal, bàndol de l'avi Jacob, i anarquistes, bàndol en què trobem el germanastre Pere i amb el qual finalment l'Edmond es posiciona. També ho fa l'autor quan a la introducció, a l'endreuça com ell l'anomena, dedica la novel·la "als meus contemporanis, especialment als hereus de la tradició àcrata tan arrelada al nostre país la qual, malgrat tots els excessos, fou una torxa permanentment encesa en pro de la llibertat i la justícia social" (pàgina 7).

Escenaris secundaris són les localitats d'estiueig on els barcelonins adinerats passaven els mesos de calor. Concretament l'Edmond visita Caldetes i Sitges.

Personatge destacat en la novel·la és en Roc, l'amic imaginari de l'Edmond, el seu "alter ego". El sentit de culpa del jove protagonista quedarà enrere quan en Roc li faci veure que el fet de tancar a les seves germanes bessones a la cabina del Titànic quan

aquest s'enfonsava no va causar necessàriament la seva mort doncs l'estança tenia una altra porta.

Com a curiositat dir que Argentona apareix de manera anecdòtica en la trama quan s'esmenta la dida de l'oncle Daniel: "Pel que feia a la catalanitat de la noia, ha afegit que provenia d'Argentona i que era incapaç d'expressar-se en castellà". (pàgina 201).

En Joan Agut ens explicà com es documenta per escriure sobre una època no viscuda. Sempre que pot ho fa a partir de llibres de memòries. No li agrada l'etiqueta de "novel·la històrica". El que li agrada és explicar històries. I continuant amb les confidències ens va deixar clar que a voltes la seva vida ha estat una mica "golfà", que la seva dona el va deixar ja fa molts anys, i que el preferit dels seus quatre fills (un d'ells nascut fora del matrimoni) és l'única noia. També té una novel·la preferida, *Gombó i mister Bervedere*. Confessà com és "l'home sense": sense cotxe, sense càmera fotogràfica i sense ordinador (escriu a mà amb un bolígraf "Pilot"). De fet, es va arribar a "menjar un Mercedes": dels diners obtinguts de la venda del seu cotxe va viure un any. Just quan es presentava *Rosa de foc* estava a l'hospital recuperant-se d'un atac de cor que com a seqüel·la ha fet minvar la seva capacitat creativa. Malgrat tot té alguna novel·la a punt. La propera veurà la llum al llarg del 2010. També està escrivint una novel·la autobiogràfica: allò que no recorda, s'ho inventa.

Joan Agut ens parlà també de les seves relacions amb personatges diversos i d'àmbits molt

diferents: des de l'editor Isidor Cònsul al president de la Generalitat Josep Terradellas. També opinà sobre altres escriptors, fent especial esment dels que escriuen contes, com Pere Calders o Quim Monzó. Ens deixà clar que l'escriptor ha de tenir un excel·lent domini de la llengua i que ell no l'ha deixat d'estudiar mai. I va manifestar com els lectors sovint descobreixen aspectes en els llibres que sorprenen als seus autors, arribant a trobar "patinades" fins i tot en aquelles novel·les documentades exhaustivament. Cità com a exemple *El mestre de Taull*: un pagès conreava monges, quan a la Catalunya del segle XII sembla ser que no n'hi havia, i un gos perseguia els gripaus, quan segons un naturalista aquests darrers animals no es deixen molestar per altres, ni pels gossos.

En definitiva, vida i obra de Joan Agut s'entremesclaren en aquesta primera trobada literària de tardor de manera amena, animant els lectors argentonins a estar pendents de futures publicacions seves o esperonant la lectura de les ja publicades.

Joan Agut,
autor de *Rosa de foc*

Ma. Antònia

Fruïtes i verdures

Plaça de Vendre, parades 1 i 2
Telèfon 93 756 10 34
08310 ARGENTONA

*Portem
comandes
a domicili*

C/. Les Parres, 15 - Tel/Fax 93 756 06 55 - 08310 ARGENTONA (Barcelona)

AUTO-ESCOLA - ASSEGUANCES

RAMON REIXACH I MONER

Mataró, 1 - Tel. 93 797 00 50 - ARGENTONA

GRANJA

EL CANTIR

Plaça Nova
Tel. 609 02 31 51
ARGENTONA

JOIERIA - RELLOTGERIA

LLIMONA

Piles, corretges
i petites reparacions al moment

Pressupostos sense compromís

Regals aniversari

Carrer Gran, 48 - Tel. 93 797 16 23
ARGENTONA

L'OPTICA

Des de 1984

Carrer Gran, 2
08310 Argentona
Tel. 93 797 17 50

Joan-Lluís Lluís a la tardor literària

LLORENÇ SOLDEVILA

Arriba mitja hora abans de l'acte a la vila. S'adhereix a l'homenatge al president Companys a la Plaça Nova. Jo també hi sóc, però no ens viem, hi ha una trentena de persones. De fet, no me l'imagino entre el públic. Ens trobem, després, davant l'ajuntament i anem a prendre dos cacaolats, naturals. Parlem del col·loqui sobre la novel·la i de l'anunciada ruta literària per Prats en la qual ell també està previst que hi col·labori.

A l'hora de començar em demana per estar dret. El presento i el deixo sol davant el perill literari argentoni. S'engresca. Parla de la gènesi de la novel·la però deixa anar que està disposat a respondre qualsevol pregunta que faci referència a l'anomalia dels del nord. Afirmar que cada novel·la, i la seva també, és diferent per cada lector, és a dir: tants lectors, tantes novel·les. *El dia de l'ós* va ser fruit d'una estada de Lluís a Prats de Molló com a objector de consciència a l'exèrcit francès: escombrar carrers, rasclar tombes, treure la pols dels fanals... Fou llavors que conegué a fons el poble i la seva gent. I el mite llegendari de la festa carnavalesca de l'ós.

Aclareix que la desubicació temporal de l'acció novel·lesca va ser desitjada perquè buscava explicar amb una al·legoria un estat de submissió que dura de fa tres-cents anys. De fet, alguna intervenció del públic es fa en aquest sentit: que desorienta el fet que surtin els llums d'oli, que els soldats francesos s'allotgin per les cases i que les forces vives de Prats vulguin comprovar la virginitat de Bernadette.

Bernadette és una dona que assumeix la bogeria de sa mare i

en rebre tot el pes de la repressió, l'oficial, francesa, i la de la gent del poble que encara viuen ni que sigui mentalment l'esquizofrènia de ser catalans i francesos en mesures diferents, en general, sempre a favor d'aquesta darrera identificació.

Tanmateix, Lluís no volia fer una obra de tesi i militant. Per això un cop tenia la idea i l'havia començada a plasmar sobre paper, va decidir que obriria un parèntesi i escriuria un pamflet. Tota la mala baba antifrancesa la va fer destil·lar a *Converses amb el meu gos sobre França i els francesos*. Un cop acabades, va poder reprendre *El dia de l'ós* pensant només en fer literatura. La personalitat ruda de la mare, la tancada i frustrada del pare; la de la Bernadette que, venint de Barcelona, troba un tros del país, Prats, en un estat de submissió esfereïdora; la d'en Bernat, mesell doblament, a la dona i als francesos... Les escenes de la mare al bosc amb la destrall marcant arbres i delimitant el territori amb l'orina són de les més reeixides narrativament.

Una novel·la breu però intensa, amb un final obert, el retorn de Bernadette als llocs on la mare furgava per trobar l'ós. Perquè encara és viva la memòria entre els pratencs que el dia que l'ós torni a les muntanyes vall-esprenques i s'aparelli amb una noia verge, els francesos marxaran per sempre de les terres catalanes del nord. La novel·la diu, la va escriure una vegada però, després, se l'ha llegida vint-i-quatre cops i, doncs, a cada nova lectura ha aparegut una novel·la diferent. Però aquestes versions queden per a ús personal o, si se'n conserven els rastres, per a futurs filòlegs que voldran filar prim sobre una

Joan-Lluís Lluís

simple al·legoria que abraça tres-cents anys de la nostra història.

De la novel·la passem, a petició d'un dels contertulians, a parlar de la situació lingüística i cultural de la Catalunya del Nord. Arribats a aquest punt, la ironia i tímida sarcasme de Joan-Lluís Lluís cap als francesos esclata sense contencions. És realista però esperançat, sobretot valorant aquesta nova actitud dels catalans del nord que veuen la Catalunya del sud com una terra d'oportunitats que no tenen hexàgon endins. Per això, tot que el dialecte rossellonès es perdi, agafen amb decisió i convenciment el nou model lingüístic de TV3, aquest que els obrirà tantes portes per fer negocis i construir-se un futur. Surten a col·lació, és clar, la Bressola, ràdio Arrels i, sobretot, l'empenta imparabile, eufòrica, de l'USAP, el seu equivalent del Barça. És bon senyal que en les celebracions amb banderes catalanes que es fan pels carrers de Perpinyà, les masses de joves que, potser encara no parlen català, cridin exultants: Catalunya. Joan-Lluís confessa que ell també s'hi va barrejar i unia el seu crit a aquest nou clam col·lectiu. Potser el dia de l'ós per a tots plegats, no queda tan lluny com ens pensàvem.

alfred bosch i la passió per la història

MARGARIDA COLOMER I ROVIRA

Dijous dia 22 d'octubre va tenir lloc la tercera sessió de la tardor literària d'enguany. Un dia plujós que pronosticava poca concurrència i, sortosament, hi vàrem assistir una bona colla de persones amb ganes de parlar amb l'autor de *L'Avi*.

Aquesta novel·la sobre Francesc Macià és un estudi literari des d'una perspectiva psicològica del personatge. Està feta a partir de confessions personals i ens presenta el personatge, primer president de la Generalitat de la Segona República, amb una imatge de tendresa i de sentiments íntims inusuals. Tal com ens explicà el seu autor Alfred Bosch, aquest relat no està exempt de les contradiccions que suposadament podia tenir Francesc Macià com a testimoni i protagonista d'una societat molt convulsa: la de les primeres dècades del segle XX.

Per iniciar el col·loqui vàrem explicar una petita cronologia per ajudar a centrar els fets més importants i les vivències de Francesc Macià al llarg de la novel·la.

Alfred Bosch, autor d'aquesta obra, és escriptor i professor d'Història a la Universitat Pompeu Fabra. Va néixer a Barcelona el 1961, va anar a una escola anglesa. Com els seus companys de generació va viure el darrer franquisme i va ser prou conscient per adonar-se de les privacions de llibertat i de la persecució de la llengua catalana. Cursà la carrera d'història a la UAB. Mentre estudiava es va implicar en l'Associa-

ció de Joves Escriptors en Llengua Catalana. La seva afició pels viatges el va portar a la recerca del drama humà allà on es produïa. En pocs anys i com a corresponent va poder visitar escenaris que van ser decisius en la seva formació: l'apartheid a Sud-Àfrica, a la Indoxina marxista, al Pròxim Orient de la Intifada, al Beirut dividit, a l'Iran dels aiatol·làs, a l'Amèrica central de sandinistes i paramilitars, a la Sri Lanka dels tigres tàmls, als Balcans de la neteja ètnica i a altres indrets. Amb aquestes experiències ha omplert articles de diaris i revistes de realitats viscudes.

L'any 1984, la seva vida professional va fer un gir substancial, i es va incorporar al treball de la candidatura olímpica de Barcelona'92. Després de la nominació, va assumir diverses responsabilitats a l'organització del COOB en la difusió de l'Olimpíada Cultural fins al moment que va ser adjunt al Conseller Delegat i Secretari del Comitè de Direcció de l'esdeveniment. Acabats els Jocs Olímpics es va incorporar al món acadèmic. Després va marxar a Sud-Àfrica a enllestir la tesi doctoral, i l'any 1994 va obtenir el doctorat en Història, amb un treball que tractava sobre la trajectòria del Congrés Nacional Africà. De l'estudi, es va editar un assaig sobre Nelson Mandela, *L'últim home Déu*, que va rebre el premi Carles Rahola de la nit dels Bertrana a Girona, el 1995. Aquest mateix any publicà *Ètnia i nació als móns africans*, i altres estudis en col·laboració amb d'al-

tres autors. L'any següent va ser contractat com a professor d'història d'Àfrica a la UPF. En aquesta línia volem destacar l'obra que du per títol *Europa explicada a un africà*, (2002).

La seva obra de ficció és molt extensa i ha estat reconeguda amb diversos premis, en subratllarem alguns títols com *Cronícula* (1986), *Latles fortui* (1998), *Sota la pell del diable*, (2002), aquesta fou escrita dos anys després de *L'Avi*, *Confessions íntimes de Francesc Macià*, que és l'obra que varem tractar i discutir amb el seu autor.

Com podeu comprovar és un autor molt prolífic i d'una gran capacitat de treball de qualitat, segons confessà ell mateix "un tasta olletes". El seu recorregut literari va des del treball d'investigació i d'assaig amb temes que tot i ser d'investigació són de pura creació literària com la novel·la de *L'Avi*. Totes les seves obres estan traduïdes al francès, portuguès i castellà.

El debat o tertúlia entre l'autor i el públic va venir precedit per una explicació àmplia per part de l'autor de quins eren els objectius d'aquesta novel·la. Ens va dir que fonamentalment es va voler posar dins la pell de Francesc Macià. Va deixar de banda tots els anàlisis històrics i va endinsar-se en els aspectes més íntims i emocionals del personatge. Va voler comprendre'l des de la seva vocació de militar fins arribar a la vellesa quan va optar per la vessant política, sense deixar de banda la seva vida familiar.

Per a l'autor, F. Macià fou el president de la Generalitat més estimat, tenia carisma de dirigent i encara que no sabia fer grans discursos en públic, la gent l'ovacionava perquè l'estimava, la seva mirada, el seu gest tot era en ell entranyable.

Quan li vàrem preguntar pel seu interès en l'estudi d'obres més representatives entorn a fets emblemàtics de Catalunya, ens va respondre que era purament creatiu, que no hi havia cap interès patriòtic o polític, que la creació literària el fascinava de tal manera que era el motiu principal de les seves obres, era com un laboratori literari.

Ens va parlar de diferents personatges que surten en aquesta novel·la com ara Lluís Companys, Josep Puig i Cadafalch i Antoni Rovira i Virgili. La pregunta d'una persona del públic va fer que l'autor ens fes una aproximació psicològica de la personalitat de Lluís Companys comparant-la amb la de Francesc Macià, ressaltant la gran personalitat d'aquest últim. Referent els altres dos va dir que F. Macià no li queien bé perquè eren molt de dretes. De fet, F. Macià a principis de segle va col·laborar amb la Lliga i amb Josep Puig i Cadafalch, però va comprovar que al llarg de les primeres dècades del segle XX aquest partit el que realment perseguia era governar Catalunya des de Madrid. Això també ho van comprovar altres militants de la Lliga, d'aquí ve que A. Rovira i Virgili fos un dels qui fundaren Acció Catalana Republicana. F. Macià va optar per una opció més radical com fou Estat Català i la independència de Catalunya. Totes aquestes qüestions són de tipus polític i com a tal sempre porten recels i enfrontaments entre els qui les viuen, per aquest motiu crec que F. Macià es va trobar dins aquest marc de controvèrsies

fins i tot amb els qui més tard van constituir Esquerra Republicana de Catalunya com va ser amb Lluís Companys.

Cal reconèixer que l'autor va defensar que el llibre era una novel·la en què hi havia part de ficció i part de realitat. Va consultar llibres d'història, va fer entrevistes a persones properes a la família que li podien donar dades de la seva personalitat i reconstruir la memòria dels fets. L'autor es va expressar de manera molt emotiva defensant un Francesc Macià amb un carisma i una consistència que el van portar a ser el president més estimat de Catalunya.

Per a l'autor el fet que una part molt important del poble de Catalunya estigués lluitant durant moltes dècades per aconseguir una república catalana no era tan important com la personalitat de "l'Avi". No podria ser que les ganes i les il·lusions d'un poble esperonat per unes llibertats que semblaven haver arribat amb la Segona República, veiés L'Avi com en màxim representant d'aquest moment històric? Si bé és veritat que en l'alçament de Prats de Molló l'any 1926, tot i haver estat una derrota, F. Macià es va guanyar una imatge de dirigent a nivell internacional.

Com tots sabem l'Avi va morir la nit de Nadal de 1933, entristit perquè no havia aconseguit el que s'havia proposat: la independència de Catalunya. Per contra va haver de reconèixer públicament que només podien aspirar a l'Autonomia de Catalunya. Una vegada aprovat l'Estatut de Núria va haver de sofrir la seva censura amb uns punts molt claus com el reconeixement de Catalunya com nació. Amb ell també van morir moltes il·lusions d'aquest poble, tot i que al cap de poc temps esclataren els Fets d'Octubre de 1934 que foren una resposta als governs dretans de la CEDA de Gil Robles i els

republicans d'Alexandre Lleroux. Per acabar-ho de rematar el cop d'estat militar del 18 de juliol de 1936 va posar fi a totes les aspiracions i ens va sotmetre a una Dictadura militar durant quaranta anys.

Va ser una tertúlia molt participativa fins que l'Alfred Bosch ens va preguntar si teníem costum de sopar, a Argentona. Aquesta novel·la es llegeix molt bé perquè utilitza un llenguatge molt planer, té un fil conductor que se t'emporta i et fa estar pendent de la lectura. El seu autor ha sabut portar el tema amb una narració que conté una part d'intriga i una bona dosi d'emotivitat, que la fa molt atractiva.

Alfred Bosch parlant del seu llibre: *L'avi*